

УДК 373.5:811.161.2+371.3:37.04

Бондаренко Н. В.

к. пед. н., старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу навчання
української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України

Косянчук С. В.

к. пед. н., методист,
Київська гімназія східних мов № 1

ЧИТАННЯ ЯК МЕТОД НАВЧАННЯ У КОНТЕКСТІ ЕМОЦІЙНОЇ АДАПТИВНОСТІ, СВІДОМОСТІ І СТІЙКОСТІ

Адаптивність, свідомість і стійкість розглядаємо як метаконтекст у процесі читання – важливого вміння XXI століття. З іншого боку, адаптивність, свідомість і стійкість корелює з таким поняттям як психострунність особистості, обґрунтованим за результатами навчальної і виховної практики закладів загальної середньої освіти. “Психологічна резилентність <...> характеризується як “емоційна стійкість”, “життєздатність”, “самостверджуваність”, “життєстійкість”, “стресостійкість”, “травмостійкість”, “твердохарактерність” <...>, цей перелік може бути доповнений новим поняттям “психострунність особистості” (“струнність” – від “струна”) [7, с. 476], яке відображає здатність особистості протистояти стресу, долати труднощі й адаптуватися до життєзмін. Тобто читання як процес і психострунність особистості як її якість покликані виконувати архіактуальну роль, забезпечуючи досягнення триєдиної освітньої мети (навчання–виховання–розвиток) – узв’язнено, звісно, з розвитком емоційного інтелекту особистості учня. Автори дійшли такої думки за результатами багаторічної дослідницької діяльності, вивчаючи: взаємозалежність і взаємозумовленість понять мова ↔ нація ↔ культура [1]; причини невміння значної частини учнів осмислено читати [5], ігнорування і низьку ефективність словникової роботи [3], зниження мотивації до читання [12]; перспективи реформування теорії і практики навчання української мови [9]; проблеми формування українськомовної і соціальної компетентностей [8]; здатності творчої особистості ідентифікувати проблему, аналізувати поточну інформацію [2]; трансформацію традиційного поняття “грамотність”, зумовлену стрімким розвитком надсучасних технологій і урізноманітненням способів передачі інформації [4]; онлайн-читання як новий вид грамотності у контексті цифрової реальності [6]; формування освітньої культури й інтелектуального життя учнів [11] тощо.

Читання як метод навчання, впливаючи на емоційну адаптивність, свідомість і стійкість особистості учня, уконтекстнюється з розвитком емоційного інтелекту за: а) емоційної пластичності як здатності адаптувати свої емоції до мінливих середовищних умов, розуміти власні емоції й ефективно взаємодіяти з іншими людьми; б) виявлення внутрішніх переконань і цінностей, що лежать в основі цих емоцій; в) емпатії і соціальної компетентності як здатності співпереживати, співрадіти й налагоджувати позитивні міжособистісні стосунки задля досягнення спільної мети.

Водночас правильно організоване читання формує і розвиває: інтелект, креативне і критичне мислення; ціннісні орієнтації; уміння аналізу і синтезу як здатностей виділяти основне у тексті, узагальнювати й аналізувати інформацію; уміння правильної постановки зору, уваги й концентрації під час читання; уміння працювати з текстами самостійно, знаходити необхідну інформацію і робити висновки. Читання, крім підвищення рівня загальної культури, стимулювання інтересу до культури і мистецтва, розвиває здатності: розуміти і сприймати емоційний зміст текстів, формулювати думки і висловлювати їх усно і письмово, творчі здібності через читання й аналіз літературних творів; збагачує словниковий запас; слугує піднесенню грамотності; розширює світогляд у процесі вивчення літературних творів; сприяє розумінню феноменів людини, природи і світобудови як такої. Отже, читання і робота з текстом сприяють “розширенню сфер пізнання, формуванню патріотичних переконань і світогляду учнівства, розвиткові читацької й медіаграмотності, логічного, критичного, системного мислення, умінь застосовувати правила розумових дій, ставити все нові пізнавальні задачі, переносити, синтезувати й застосовувати знання з різних галузей знань, висувати гіпотези, генерувати ідеї, прогнозувати й моделювати майбутнє України своєї мрії, яке належить будувати поколінню переможців” [10, с. 10].

Перспективними під час реалізації такого методу навчання як читання є онлайн-ресурси, різні інтерактивні засоби навчання, що уможливають глобальний доступ до навчальних матеріалів і дають змогу: застосовувати технологічну грамотність; розвивати медіаграмотність; співпрацювати й обмінюватися думками; увиразнювати інтерактивне навчання; відстежувати прогрес у навчанні здобувачів освіти тощо.

Список літератури

1. Бондаренко Н. В. Державна мова у контексті мовної освіти. *Дивослово*. 1996. № 4. С. 30–33.
2. Бондаренко Н. В. Мейнстрім освітнього прогресу в Україні – компетентність ↔ креативність. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions*. Stuttgart: ORT Publishing, 2019. Pp. 91–102. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/716981/>.
3. Бондаренко Н. В. Проблеми словникової роботи на уроках української мови та шляхи їх розв’язання. *Українська мова і література в школі*. 2005. №7. С. 5–11.
4. Бондаренко Н. В. Україна під “ною парасолькою грамотності”. *Нова педагогічна думка*. 2020. №2(102). С. 55–59. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/721413/>.
5. Бондаренко Н. В. Читання як проблема методики навчання української мови. *Дивослово*. 2004. №12. С. 19–25.
6. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Онлайн-читання як новий вид грамотності у контексті психострунності особистості. *Rozwój nowoczesnej edukacji i nauki – stan, problemy, perspektywy*. Tom XV: *Badania naukowe w kontekście wyzwań i konfliktów*. Конін – Ужгород – Перемишль – Херсон: Посвіт, 2023. С. 68–70. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/737401/>.
7. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Психологічна й психолого-педагогічна підтримка учнів як чинники розвитку психострунності особистості. *Modern problems of science, education and society*. SPC “Sci-conf.com.ua”. Kyiv, Ukraine. 2023. Pp. 476–482. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736942/>
8. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Соціальний аспект формування українськомовної компетентності старшокласників. *Гуманітарний вісник Полтавського національного технічного університету імені Юрія Кондратюка*.

Полтава: ПолтНТУ імені Юрія Кондратюка, 2018. Вип. 3. С. 99–113. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/711129/>.

9. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Українська мова у фокусі перспектив реформування старшої школи. *Молодь і ринок*. 2018. №4(159). С. 86–92. (DOI: 10.24919/2308-4634.2018.131492). URI: <http://lib.iitta.gov.ua/710290/>.

10. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. *Українська патріотика: тексти і завдання. 5–11 класи*. Навчально-методичний посібник. Київ: Фенікс, 2024. 144 с. URI: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/738206/>.

11. Косянчук С. В. Читання у процесі формування культури інтелектуального життя особистості: соціальний вектор реалізації педагогічних технологій профільного навчання. *Problems of implementation of science into practice*. Oslo, Norway, Bookwire by Bowker, 2020. Pp. 258–261. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720160/>.

12. Косянчук С. В. Читання як дидактична проблема у педагогічній спадщині Василя Сухомлинського: хрестоматійний погляд. *Проблема читання в сучасному інформаційному суспільстві*. Київ: УОВЦ “Оріон”, 2019. С. 29–32. URI: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/717540/>.

Данко А. Ю.

науковий співробітник відділу економіки та управління
загальною середньою освітою
Інституту педагогіки НАПН України
аспірантка Інституту педагогіки НАПН України
м. Київ, Україна
Orcid ID:0000-0001-9551-4327

ВПРОВАДЖЕННЯ АСПЕКТІВ НАСКРІЗНОГО НАВЧАННЯ ЗАДЛЯ ФОРМУВАННЯ БАЗОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Відповідно до концепції нової української школи, яка активно впроваджується вже в середній школі, освітній процес є спрямованим на формування особистості здобувача освіти, тому він зосереджений на його загальному, фізичному, психічному, інтелектуальному, художньо-естетичному, креативному розвитку, що спонукає його до активної пізнавальної діяльності, становлення власної системи принципів та цінностей, що, в свою чергу, ґрунтуються на засадах патріотизму, поваги та гуманізму.

Формування особистості сучасного школяра відбувається під час його освітньої діяльності та поза межами навчального закладу, саме тому провідні аспекти нової української школи визначені методами та прийомами педагогіки партнерства, що ґрунтуються на постійній взаємодії всіх учасників освітнього процесу між собою, а разом із тим визначається технологіями наскрізного навчання, які цілковито охоплюють освітню діяльність дитини[1; 4].

Технології наскрізного навчання – це технології, які визначені основними змістовними лініями освітньої діяльності та реалізуються під час навчальної діяльності здобувача освіти при вивченні всіх базових дисциплін. Технології наскрізного навчання включають принцип доступності, логічності та послідовності, що дозволяють формувати і розвивати у здобувача освіти основні компетенції. Результатом впровадження наскрізного навчання є формування базових умінь, серед яких: